

RUS TİPİ FEDERALİZM*

Osman AĞIR**

ÖZET

Rusya, dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olup, kendine özgü kültürü, toplumsal yapısı, federal yapısı ve idari bölünüşü ile sıra dışı bir ülkedir. Etnik köken ve dini inanç bakımından birçok farklılığı barındırmaktadır. 85 farklı federe birimden oluşan Rusya Federasyonu'nun federal yapısı, hem siyasi, hem ekonomik hem de coğrafi açıdan asimetrik bir yapıdadır. Bu eşitsiz yapı çeşitli sorunları beraberinde getirmiş, Putin ise federal yapıyı merkezileştirerek bu sorunlara çözüm arayışına girmiştir. Bu çalışmada; devlet biçimi olarak federalizm ve Rusya'daki federal yapı genel hatlarıyla ele alınarak, Rus tipi federalizmin temel özellikleri açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Federasyon, Federalizm, Federal Yapı

RUSSIAN-TYPE FEDERALISM

ABSTRACT

Russia, the largest country in the world, is an extraordinary country with its sui generis culture, social and federal structure and administrative divisions. It harbours a lot of ethnicities and religious beliefs. The federal structure of the Russian Federation, which consists of 83 different federal units, has an asymmetric structure in terms of political, economic and geographical aspects. As this unequal structure brought various problems President Putin has tried to find a solution by centralizing this federative system. In this study, the main features of the Russian-type federalism are explained by outlining the federalism as a form of government and federal structure in Russia.

Keywords: Russia, Federation, Federalism, Federal Structure.

* Bu makale yazarın "Rusya Federasyonu'nda Yürütmenin Konumu ve Otoriterleşme" başlıklı yayınlanmamış "Doktora Tezi"nden üretilmiştir.

** Dr. Malatya Valiliği, osmanagir@hotmail.com

1. GİRİŞ

Rusya Kuzey Avrupa, Doğu Avrupa, Balkanlar, Ortadoğu, Orta Asya ve Uzakdoğu gibi altı çok önemli jeopolitik bölge ile çevrelenmiş dev bir ülkedir (Pushkov, 2001: 48). Doğu Avrupa ile Kuzey Asya'ya yayılmış, 17,075,400 km²'lik <http://tr.wikipedia.org/wiki/Rusya> - cite_note-resmisite-0#cite_note-resmisite-0yüzölçümü ile dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesidir (Modern Büyük Atlas, 2004: 56). Rusya apayrı, kendine özgü kültürü, toplumsal yapısı, federal yapısı ve idari bölünüşü olan, coğrafi konum avantajları ile dezavantajlarını birlikte taşıyan sıradışı bir ülkedir. Dünyanın en büyük federal devleti, en büyük Ortodoks ve en büyük Slav ülkesi unvanlarını da taşımaktadır (Atasoy, 2011: 19-20). Doğu Avrupa'nın çoğunu kaplayan Slav halkları Avrupa'nın en kalabalık soyudur. Slav halklarının konuştukları dil, Batı dillerine (İtalyanca, İspanyolca, Fransızca) göre birbirine daha yakındır. Bir Slovak köylü başka herhangi bir Slav köylüyle sohbet edebilir, sözcük dağarcıkları ve gramerleri birbirine bu kadar yakındır (Roskin, 2009: 320-321).

Rusya'da Rusların dışında 100'den fazla halk ve milliyet bulunmaktadır. Bunlardan Tatarlar, Ukraynalılar, Ermeniler, Azerbaycanlılar, Kazaklar, Yahudiler ve Almanlar, sayıları bakımından diğerlerinden daha fazladır. Rusların yarısı ateisttir. İnananların büyük bir kısmı Ortodoks'tur. İslam, Katoliklik, Yahudilik ve Budizm, Rusya'da yaşayan insanların mensubu oldukları diğer dinlerdendir. (www.turkey.mid.ru). Rusya Federasyonu'nda yaklaşık 143.3 milyon insan yaşamaktadır. Nüfus yoğunluğu oldukça düşük olup km² ye 8.3 kişidir. Toplam nüfusun % 74. ü kentlerde, % 26 sı ise kırsal alanlarda yaşamaktadır (Demografiçeskiy Ejegodnik Russii, 2013: 17,33). İklimin elverişsizliği ülke nüfusunu da olumsuz etkilemiştir Toplam nüfusun % 70'i ülkenin Avrupa bölümünde yaşar (Gümüş, 2004: 104).

Geniş ve jeopolitik açıdan önemli bir coğrafyaya yerleşmiş ülkede, etnik köken ve dini inanç bakımından farklı yapıdaki insanlar bir arada yaşamaktadırlar. Coğrafi açıdan dünyanın en büyük ülkesi olan Rusya'nın federal sistemle idare ediliyor olması siyaset biliminin doğasına uygundur; ancak uygulanmakta olan bu federal sistemin uygulanması, federalizmin temel ilkeleri ile uyuşup uyuşmadığı, tartışma konusudur. Dünya genelinde uygulanmakta olan devlet sistemlerinin bilinmesi Rusya'da

uygulanmakta olan sistemin anlaşılması için yeterli değildir. Rusya her yönüyle şahsına münhasır bir ülkedir ve benzerlerinden farklı özelliklere sahiptir. Bu çalışmada; üniter ve federal yapıli devlet biçimleri açıklanarak, Rusya'daki federal yapı genel hatlarıyla ele alınacak ve federalizmin Rusya'daki uygulamasının federalizmin genel ilkeleri ile örtüşüp örtüşmediğı tartışılacaktır.

2. DEVLET BİÇİMİ OLARAK FEDERALİZM

Günümüz devletlerini devletler hukuku açısından yapıları ve bağımsızlıkları bakımından olmak üzere önce iki kümeye, sonrada bu kümeleri kendi aralarında değişik gruplara ayırabiliriz. Yapıları bakımından devletler; basit ya da üniter yapıli devletler ile birleşik yapıli devletlerden oluşmaktadır. Üniter yapıli devletlerin temel özelliğı, ülkede siyasi iktidarın tek elde toplanmış olması ve bölünmemesidir. Üniter yapıli devletlerde bir tek yasama, bir tek yürütme ve yargı birliğı vardır (Öztekin, 2003: 35-36). Devletin tek yapıli olup olmaması bir siyasi tercih sorunu olup, kurucu güç tarafından, ya da yasal düzenlemeyle gerçekleşir. Ancak kurucu güç ya da yasama meclisleri bu konuda serbest bir takdiri yetkiye sahip değildirler. Çünkü tarihi, sosyal, ekonomik, coğrafi ve kültürel etkenler bir devletin tek yapıli olup olmayacağını belirler (Teziç,2001:123). Ayrıca ulusal gelenekler, halkın bilinç düzeyi ve yabancı devletlerle ilişkilerin düzeyi de devlet biçimi üzerinde etkilidir (Tanilli, 2002: 16).

Tekil devletin idari yapısı merkezi ya da yerinden yönetim esaslarına bağlanabilir. Merkezden yönetimde tüm yönetim işleri başkent denilen merkezde belli sayıdaki yetkililer tarafından sağlanır. Yerinden yönetimde ise ülkenin idari hizmetlerinin merkezi devlet dışında, farklı yörelerde oturan halkın kendi seçtikleri temsilciler tarafından yürütülmesi esastır (Teziç, 2001: 123-125). Birleşik yapıli devletlerde ise siyasi iktidar tek elde toplanmamış, eyaletler ya da üye devletlere de paylaştırılmıştır. Birleşik yapıli devletlerde her eyaletin ya da üye devletin kendi yasama organları, her üye devletin kendi yürütme organı vardır. Birleşik yapıli devletlerin en yaygın olanı federal yapıli devletlerdir (Öztekin, 2003: 35-36). Federal devletin örgütlenmesi bir iç hukuk işlemi olan Anayasa'ya dayanmaktadır.

Federalizm günümüzde hayli yaygın bir siyasi örgütlenme biçimidir. Dünyada 24 devlet federasyon şeklinde yönetilmektedir (Erol, 2010: 4).

ABD, Kanada, Avusturya, Güney Afrika Birliği, Birmanya, Hindistan, Pakistan, İsviçre, Almanya, Malezya, Nigerya, Venezuela, Uganda, Zaire, Arjantin, Belçika ve Rusya Federasyonu federal devlet örnekleridir (Teziç, 2001:128). Yönetim sistemlerinin uygulanmasında ülkeler arasında farklılıklar bulunmakla birlikte her sistemin olmazsa olmaz bazı özellikleri bulunmaktadır.

Federal devlet denildiğinde, kendisini oluşturan birimlerin (federe devletlerin) ilke olarak uluslararası yetkileri olmamasına karşın, her birinin anayasa, yasama ve yargılama alanında özerkliğe sahip olmaları anlaşılır. Federal devlet, yetkilerini ortaklaşa paylaştığı, birçok başkaca devletlerden oluşmaktadır. Federalizm, bir ülkeden ötekine çok farklı özellikler göstermektedir. Bu bakımdan federal devlet sayısı kadar federalizm olduğu söylenebilir (Teziç, 2001:128).

Federal devletler bütünleşme ya da ayrılma yoluyla oluşur. Bütünleşme, daha önce egemen olan devletlerin çeşitli nedenlerle bazı alanlardaki yetkilerin kullanılmasını bir üst düzeydeki otoriteye bırakarak, merkezi otoriteye bağlanmalarıdır. Ayrılma ise, daha önce tek yapılı olan devlette, merkezi otoritenin çeşitli nedenlerle zayıflaması ve yumuşaması sonucu, bazı bölgelere bağımsız bir devlet olmak yerine özerklik sağlanmasıdır. Tipik örneği SSCB ve günümüzde Belçika'dır (Odyakmaz vd. 2008: 295). Federal devletin ülkesi ve nüfusu federe devletlerin ülkesi ve nüfusundan oluşur. Federe devlet içinde yaşayanların iki türlü vatandaşlıkları vardır. Bunlar hem bir federe devletin hem de federal devletin vatandaşlarıdır. Devlet egemenliğinin içte kullanılması federe devletlerle, federal devlet arasında bölüşülmüştür. Dış egemenliğin kullanılması ise federal devlete aittir (Gözübüyük, 1998: 21). Egemenliğin paylaşılması federal sistemin en önemli özelliğidir (Brazelton, 2004:13).

Federal devletin de federe devletlerin iradesinden ayrı ve federe devletleri bağlayan üstün egemenliği ve bu egemenliği kullanan yasama, yürütme ve yargı organları vardır. Federe devletler, federal devletlerin bu organlarının oluşumuna gerek devlet olarak, gerek federal devletin vatandaşı olarak katılmak suretiyle, federal devlet egemenliğinin kullanımını gerçekleştirirler (Odyakmaz vd. 2008: 295). Federal devlet bir yandan yekpare tek bir millet gerçeğini yansıtır; öte yandan da geniş bir özerkliği elinde tutan çeşitli üye devletlerden oluşmuştur. Federal

kurumlar ister istemez bu çifte gerçeği dile getirirler. Federal parlamentoda iki meclis bulunur. Biri federal devletin birliğinin simgesidir, tüm halkı ya da milleti temsil eder ve her üye devletin nüfusuyla orantılı olarak temsilini sağlar. Öteki meclis ise, her üye devleti devlet birimi olarak temsil eder ve her üye devletin eşit sayıda temsilcisinden oluşur (Tanili, 2002: 267). Federe devletlerin uluslararası varlıkları olmamasına karşın devlet olmaya devam ederler. Zira özerklikleri hem tanınmakta hem de korunmaktadır. Uluslararası kişilikleri olmamasına karşın federal devletin politikasının oluşumuna katılmaya devam ederler. Buradan hareketle federal devletin örgütlenmesi özerklik ve katılma olmak üzere iki ilke ile açıklanabilir (Teziç, 2001:131).

3. RUSYA FEDERASYONU'NUN FEDERAL YAPISI

Federalizmin Rusya Federasyonu'nda bugünkü uygulama biçiminin iyi anlaşılması için tarihsel süreç içerisinde Rusya'da federalizmin gelişimine değinmekte yarar görmekteyiz. Bu bakımdan bu bölümde Rus Federalizmi incelenirken Çarlık Dönemi, Sovyetler Birliği Dönemi ve Rusya Federasyonu Dönemi olarak üç alt başlıkta ele alınmıştır. Her biri başlı başına bir çalışma konusu olabilecek bu alt başlıklardan Rusya Federasyonu Dönemi ayrıntısı ile ele alınmış, diğer dönemlere ise kısaca değinilmiştir.

3.1. Çarlık Dönemi

Çarlık dönemi Rusya'sı yayılmacı, dinin devlet işlerinde önemli bir yer tuttuğu merkezîyetçi bir yapıya sahip olmuştur (Çomak, 2006: 89). Mutlak bir otorite ile yönetilen ülkede federal yapılanmanın izleri de mevcuttur.

İmparatorluğa yeni katılan ya da fethedilen topluluklarla Çarlık yönetimi arasında imzalanan anlaşmalar Rus federalizminin kökeni olarak kabul edilmektedir. Bu anlaşmalarda merkez ile yerel bölgeler arasındaki güç dağılımını belirleyen şartlar dikkati çekmektedir. Çarlık döneminde bazı bölgelere kendi sorunlarını kendi araçlarıyla çözebilmeleri için bazı ayrıcalıklı yetkiler ve özerklikler de tanınmıştır. 1. Petro (Deli Petro) döneminde, özel reformlar benimsenerek, bozulmakta ve çökmekte olan

Rus İmparatorluğu'nun kurtarılmasına çalışılmıştır (Kalkavan, 2004: 5). 1708 tarihli emirle İsveç idari yapılanmasından kopya edilen ve temel birimler olarak kabul edilen 8 adet Guberniya (Valilik) kurulmuştur. Moskova, Saint Petersburg, Arhangelgorod, Smolensk, Kazan, Azovsk, Sibirya ve Kiev'den oluşan Guberniyaların altında Provinsiyalar bunların da altında Uyezdlar yer almıştır (Karadağ, 2006, 30). Guberniyalara atanan valiler Petro'ya bağlı kişiler arasından seçilerek, bu valilere yasama, yürütme, ve yargı güçleri ile mali yetkiler verilmiş ve bu büyük bölgelerin tamamı onların kontrolüne bırakılmıştır (Kalkavan, 2004: 5). 1917 devrimi esnasında Guberniyaların sayısı 70'i aşmıştır (Karadağ, 2006: 30). Bu dönemde sekiz bölgeye Çar tarafından yasama, yürütme ve yargı gibi önemli devlet yetkilerinin verilmiş olması ve belirli oranda mali özerklik tanınması, dönem itibarıyla önemli bir reform olarak algılanabilir. Ancak; bölge valilerinin çar tarafından atanarak ona bağlı olarak görev yapıyor olmaları, çarların otoriter yapıları da göz önüne alındığında, bu bölgelerdeki yönetimleri özerk olarak nitelemeyi olanaksız kılmaktadır.

Lenin'e göre Rus İmparatorluğu'nun 1917'de parçalanmasını ve yıkılmasını doğuran etmenler arasında "ulusal sorun" önemli yer tutmaktadır. Çarlık Rusya'sının çok geniş topraklara ve kalabalık bir nüfusa sahip olması, ayrıca etnik ve dilsel birlikten yoksun olması yıkıma sebep olan önemli etkenlerdir. En önemli ulus olan Rus ulusu tek başına ülke topraklarının büyük bölümüne sahiptir; fakat nüfusu imparatorluk nüfusunun yarısına bile ulaşmamaktadır. Diğer halklar Rus ulusunun çevresinde, sınırlarda yaşamakta olup, birçok ulusun yan yana yaşıyor olması ciddi bir sorun teşkil etmiş, bu soruna Çarlık Rusya'sının bulduğu çözüm ise aşırı merkezîyetçilik politikası ve Rus olmayan halkların Ruslaştırılması olmuştur. Rus dili tek yönetsel ve resmi dil olarak empoze edilmiştir. Ancak bütün bu uygulamalar ulaşılmak istenen amaca ters sonuç doğurmuştur (Karaahmetli, 1976: 49). Çarlık Rusya'sında fethedilen yerlere sınırlı bir özerklik tanınarak Çarların otoriteleri hakim kılınmaya çalışılmış, ardından ise dil başta olmak üzere bazı argümanlar kullanılarak tek bir ulus oluşturulmaya çalışılmıştır. Rus tarihinin daha sonraki dönemlerinde de Rus Dili etrafında kenetlenmiş tek bir ulus oluşturma çabaları devam etmiş, ancak başarısız olunmuştur. Çarlık Rusya'sı döneminde; Valiliklerin (Guberniyalar) kurulması ve fethedilen yerlere

merkeze ait bazı yetkilerin devredilmiş olması federal bir yapının izlerini taşısa da bugünkü anlamda bir federal yapıdan söz etmek olanaksızdır.

3.2. Sovyetler Birliği Dönemi

Şubat 1917 olayları yüzyılların otokratik monarşisine son vererek Rus Liberallerinin iktidara gelmesine neden olmuştur (Çam,2000: 199-200). 1917 devrimi ile imparatorluk parçalandığı zaman Bolşevik yanlısı olmayan milliyetler bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Ancak Troçki tarafından yeniden örgütlenen Kızıl Ordu birlikleri bu bağımsızlık isteklerini etkisiz kılmış ve 1922 yılında da birlik sağlanabilmiştir. Bununla beraber bölgelerdeki milliyetçi istekleri tamamen sindirmek ve bu istekleri Marksist-Leninist doktrine uyumlu kılmak için Bolşevikler, kendisi de etnik Gürcü azınlığa mensup olan Stalin'i görevlendirmişlerdir. Bu uyumlu kılma politikası ise federal bir yapıya geçişle gerçekleştirilmiştir (Teziç, 2001: 130).

30 Aralık 1922 tarihinde imzalanan Birlik Antlaşması sonucunda 4 cumhuriyet ve 26 özerk bölgenin birleşmesiyle SSCB kurulmuştur (Kalkavan, 2004: 7). SSCB'nin temelini Ukrayna SSC, Rus SSFC, Beyaz Rusya SSC, Kafkazötesi SFSC oluşturmuştur (Karadağ, 2006: 43). Kurulan yeni devlet her ne kadar federatif nitelikte olsa da, Marksist temeller üzerine kurulduğundan bu yapının devam etmesi düşünülemezdi. Çünkü marksizme göre proleteryanın dayanışması ulusal duygular ve vatan sevgisi gibi kavramların önüne geçmeliydi. Zaten ilerleyen aşamada uluslar gerçeği yok olarak karar mekanizmaları tek merkezde toplanacaktı (Kalkavan, 2004: 7). Ne var ki, Çarlığı yıkan Bolşevizm de Rus geçmişiyile organik bir bağa sahipti ve Çarlık Rusya'sının otoriter geleneğini devam ettirmişti. Ancak Bolşevik otoriterliğinde, Rus tarihi mirası ve Rus milli karakterinin etkilerinin yanı sıra hiç kuşkusuz ideolojiden kaynaklanan yapısal etkenlerde vardır (Nezihoğlu, 2007: 14).

Sovyet rejimi tekil örgütlü toplum olarak tanımlanabilir. Çünkü tüm toplumsal etkinlikler tek bir emrin altındaki atanmış idareciler hiyerarşisi tarafından yürütülmektedir. Her vatandaş bir kamu hizmetlisidir. Günlük hayattaki herhangi bir olayda her bir vatandaş, aynı kurumsal yapının parçası olan birden fazla temsilciyle temas halindedir. Tüm bu temsilciler aynı kurumsal yapının parçalarıdır (Meyer, Akt: Yılmaz, 2006: 337). Çarlık

döneminde kurulup yaklaşık 200 yıl yaşayan Guberniyanlar, 1927 yılı başlarında yerlerini yeni idari birimlere terk ederek tarih sahnesinden silinmişlerdir. Bu yeni idari birimler SSCB'nin 15 üyesinden en büyüğü olan RSSFC'nin (Rusya Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyeti) federatif yapısı içerisinde yer almışlar; fakat federe birim olma hakkını elde edememiş olan oblastlar ve kraylara dönüşmüşlerdir. 1990 sonrası Rusya Federasyonu içerisinde bu birimler anayasal eşitlik kazansalar da daha az haklara sahip federe birimler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Karadağ, 2006: 30).

SSCB'nin ikinci Anayasası olan 1924 Anayasası 11 bölüm ve 72 maddeden oluşmuştur. Bu anayasaya göre Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (U.S.S.R.) yedi cumhuriyetten (Rusya, Beyaz Rusya, Ukrayna, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Kafkas Cumhuriyetleri) oluşmuş federal bir cumhuriyet haline gelmiştir. Federal devletle federe devletlerin ilişkileri bakımından yeni anayasa federal devlete geniş yetkiler tanımıştır (Gürkan, 1964: 180). SSCB'nin üçüncü Anayasası; SSCB'yi proletarya diktatörlüğüne dayanan, köylü ve işçilerin federal devleti olarak tanımlayan 1936 Anayasasıdır (Gürkan, 1964: 182). SSCB'nin dördüncü Anayasası 1977 Anayasasıdır. 1977 Anayasasına göre Sovyetler Birliği çokuluslu sosyalist bir federasyondur. Sovyet Federalizmi, tek ve merkezi bir devlet olan Çarlık Rusya İmparatorluğu'nu yıkan bir devrim sonucu kurulmuştur (Gözübüyük, 2003: 50-51). 1936 Anayasasında devletin niteliği, işçi ve köylülerin sosyalist devleti, eşit haklara sahip Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinden oluşan federal devlet tanımlarıyla açıklanmıştır. Anayasadaki bu ifade de SSCB'nin, birçok ulusu federal bir organizasyonla yapısında bulunduran sosyalist bir devlet olduğu görülmektedir. Federe cumhuriyetlerin her biri anayasanın öngördüğü ilkelere uyarak Birliğin yetkisinde olmayan bütün sorunlarla ilgilenme gücüne sahiptir. Azerbeycan, Ermenistan, Beyaz Rusya, Estonya, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Litvanya, Moldova, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna ve Özbekistan'dan oluşan cumhuriyetlerin her birinin anayasası ve yasaları vardır. Federe cumhuriyetlerin birlikten çıkabilme, rızaları alınmadan sınırların dokunulmazlığı ve yabancı ülkelerle diplomatik ilişki kurabilme hakları bulunmaktadır. Ayrıca Cumhuriyetlerin içerisinde önemli etnik azınlıkların oluşturduğu bağımsız cumhuriyetler de yer almaktadır (Çam, 2000: 220-221).

SSCB içerisindeki 15 adet Cumhuriyet tam olarak bir devlet formatında yapılmış, eşit haklara sahip birimlerden oluşmuştur. Ancak RSSFC, yani bugünkü Rusya Federasyonu, diğer birimlerden farklı olarak kendi içerisinde federasyon olarak yapılmış tek birim olma özelliğine sahiptir (Karadağ, 2006: 32). Çarlık döneminde oluşturulmuş olan Guberniyaların yerine 1917 yılında oluşturulmuş olan idari birimler RSSFC içerisinde varlıklarını devam ettirmişlerdir.

1977 yılında yeni anayasa kabul edilmiş, 1985 yılından itibaren ise ülkede köklü değişim rüzgarları esmeye başlamıştır. Gorbaçov'un devlet başkanı olarak seçilmesinden sonra siyasi alanda glasnost (açıklık) ve perestroika (sosyal ve ekonomik alanda yeniden yapılanma) dönemi başlamıştır. Demokratikleşme ve kamuoyu denetim sürecine geçiş sağlanmaya çalışılmış, aşırı merkezîyetçilik çemberi kırılmaya başlanmıştır (Atalay, 2001: 146).

SSCB birçok ulusu kapsayan federal yapısına karşın, merkezileşmiş bir devlet görüntüsüne sahiptir. Yetkilerin dağılımı yönünden merkezi idareyi temsil eden federal organların yetki ve sorumlulukları oldukça yaygındır. Bu yetkiler; Birlik yapısına yeni federe cumhuriyetlerin alınması, federe cumhuriyet sınırlarındaki değişikliklerin onaylanması, bağımsız cumhuriyetlerle bağımsız eyaletlerin yaratılması, anayasanın uygulanmasının denetimi, federe cumhuriyet anayasalarının uygunluk denetimi, ulusal savunma görevi, savaş ve barış sorunları, vergi, dış ticaret gibi konuların düzenlenmesi, yabancı ülkelerle ilişkilerin düzenlenmesi gibi yetkiler merkezin yetki genişliğini göstermektedir. Buna karşılık federe cumhuriyetlerin yetkileri oldukça sınırlıdır. Bunlar, Birlik anayasasına uygunluk koşuluyla anayasalarını hazırlama, kendilerine ait iktisadi plan ile bütçeyi kabul etme, merkezi idarenin kararları çerçevesinde ekonomi politikalarını yürütme ve vergileri toplama, Birlikçe uygun görüldüğü takdirde uluslararası ilişkilerde federe cumhuriyeti temsil etme gibi yetkililerdir. Federe cumhuriyetlere verilen birlikten çıkabilme hakkı uygulanmadığı gibi uygulanmasına izin verilmeyeceği de gerçektir (Çam, 2000: 222-223).

SSCB, tam olarak bir devlet formatında yapılmış 15 adet Cumhuriyetten oluşmuştur. Bu birimler eşit haklara ve bazı yetkilere sahip federe birimler görüntüsünü taşımakla birlikte; totaliter bir sistemle idare

edilen ve komünist partinin hem federal hem de federe devletlerin yönetiminde tek sözsahibi olduğu bir sistemde, federe birimlerin özerkliklerinden söz etmek olanaksızdır. Çünkü SSCB döneminin büyük bir bölümünde merkezi politikalar komünist parti eliyle tüm cumhuriyetlerde uygulanmıştır.

3. 3. Rusya Federasyonu Dönemi

1917 yılına kadar Rus Çarlığı'nın siyasi çekirdeğini oluşturan Rusya, 1917'den 1991'e kadar SSCB'nin en önemli cumhuriyeti olarak kalmış, 1991'de SSCB'nin dağılmasıyla bağımsız bir ülke konumuna gelmiştir (Güner ve Ertürk, 2006: 121). 1990'larla birlikte ekonomik kriz ve ekonomik dönüşüm içine girmiş, eski emperyal kimliğini kaybetmiş, sınırları daralmış, uluslararası alanda süper güç konumunu yitirmiş, Çeçenistan'da sıcak çatışmaya girmiş, aynı zamanda federasyon dâhilinde diğer özerk bölgelerin daha fazla bağımsızlık istekleriyle karşı karşıya kalmıştır (Yılmaz, 2006: 362-363). 20 Haziran 1990 tarihli bağımsızlık deklarasyonunda federe bölgelerin haklarının genişletilmesinin bir ihtiyaç olduğu belirtilerek bu hakların genişletilmesinin önündeki engellerin kaldırılması vurgulanmıştır (Kızılıçık, 2010: 585). Yeni kurulan Rusya halefi Sovyetler Birliği'nden daha küçük ve daha fazla homojen bir yapıya sahip olmuştur. SB döneminde Rusların toplam nüfusa oranı sadece % 50 iken Rusya Federasyonu döneminde bu oran % 80 in üzerine çıkmıştır (Kempton, 2000: 1).

1991-1992 yılları arasında Rusya'da etnik ayrımcılık eğilimleri büyük bir tehdit oluşturmuştur. Düşünce olarak merkezîyetçilikten uzaklaşma arzusu ağırlıkta olduğundan merkezdeki güç buna bağlı olarak istikrarsızlaşmıştır. Bunlara Yeltsin ile Gorbaçov'un kendi aralarındaki güç mücadeleleri de eklenince, çalkantılı bir dönem ortaya çıkmıştır. Her ikisinin de federe birimlerin desteğini kendi lehlerine çekmek istemesi sonucunda federe birimlere tavizler verilmiş ve serbest hareket edebileceklerine inandırılmışlardır. Bu dönemde Yeltsin o ünlü "... yutabileceğiniz kadar özerklik alın..." çağrısını yapmıştır. Rusya Federasyonunun çatısı altında 31 Mart 1992 tarihinde "Federal Antlaşma" imzalanmıştır (Kossikov'dan, Akt: Kalkavan, 2004: 12). Federal Anlaşma: Federal devlet ile federe devletler arasındaki yetki ilişkilerini çözümlenmek

amacıyla hazırlanmıştır. Federal devletle federe yapılar arasındaki hiyerarşiyi düzenleyen bu anlaşmayı Tataristan ve Çeçenistan Cumhuriyetleri imzalamamıştır (Brazelton, 2004: 60). Tataristan federal anlaşmanın onaylanmasıyla eşzamanlı olarak yapılan referandum sonucu bağımsızlığını ilan etmiştir (Sukhov, 2007).

Rusya'nın formal federal sisteminin kurulması 1990-1994 yılları arasındaki 4 yıllık dönemde şekillenmiştir. 1990 yılında Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanmış, 1992 yılında federal anlaşma imzalanmış ve nihayet 1993 yılında Anayasa yürürlüğe girmiştir. Rusya Federasyonu döneminde uygulanan federalizm, Yeltsin ve Putin dönemleri olmak üzere iki farklı uygulamaya sahne olmuştur. Yeltsin döneminde yerleşme öne çıkarken Putin döneminde tam tersi olarak merkezileşme eğilimleri öne çıkmıştır. Rus Federalizmi 1990' dan 2000' e kadar yerleşme, 2000 den günümüze kadar ise merkezileşme eğiliminde olmuştur (İlchenko, 2010: 1-2).

Federal Anlaşma üç farklı anlaşmadan oluşmaktadır. Birincisi, Rusya Federasyonu içindeki bağımsız cumhuriyetlerin organları ile; ikincisi, Rusya Federasyonu içindeki özerk ilçeler ile özerk bölgelerin organları; üçüncüsü ise Moskova, St. Petersburg şehirleri ile bölgelerin ve diğer alan yönetim birimlerinin organları ile Rusya Federasyonu devlet organları arasındaki yetkilerin belirlenmesi ve dağılımı hakkındadır. Federal anlaşma ve anayasada birimlerin ve federal devletin tek başına yerine getirebileceği yetkiler ile ortaklaşa kullanılacak yetkiler sayılmıştır (Kızılıçık, 2010: 585).

Haziran - Ekim 1993 tarihleri arasında yapılan çalışmalar sonucu yeni anayasa tasarısı hazır hale getirilmiştir. Yeni Anayasa 12 Aralık 1993 tarihinde halk oyuna sunulmuş, referanduma toplam seçmen sayısının % 54.8 katılmış, katılanların % 58.4' ü anayasanın kabulü yönünde oy kullanmıştır. Referanduma düşük katılımın nedeni olarak, o dönemde Rusya'da yaşanan siyasi karışıklıklar gösterilmiştir (Aleskerli, 2005: 4). Rusya Federasyonu Anayasasının 1. maddesinde; "Rusya, hükümet şekli cumhuriyet olan demokratik *federatif* hukuk devletidir" hükmü yer almaktadır. 11. maddede, Rusya Federasyonu'nda devlet hakimiyetinin; Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı, Federal Meclisi (Federasyon Konseyi ve Duma), Rusya Federasyonu Hükümeti ve Rusya Federasyonu

mahkemeleri tarafından gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Alt Meclis (Duma) yerleşim esasına göre 4 yıl için seçilen 450 üyeden; Üst Meclis (Federal Kurul) ise 85¹ Cumhuriyet ve Bölgeden ikişer kişi olmak üzere 178 üyeden oluşmaktadır (Rusya Federasyonu Anayasası, 1993). Mevcut seçim sistemine göre 18 yaşından büyük herkesin seçme hakkı vardır.

Rusya Federasyonu'nda 85² idari birim bulunmaktadır. Bazı siyasi haklara sahip Cumhuriyetler (22 Adet), Mega Bölgeler (Kraylar 9 Adet), Vilayetler (Oblastlar-46 Adet), Federal statüde kentler (3 Adet), Özerk Bölge (1 Adet) ve Özerk yöreler (Okruglar 4 Adet) den oluşmaktadır (<http://russiaprofile.org>). İrili ufaklı bu yapıların her biri federe devletleri oluşturmaktadır. Federasyon içerisinde bu birimler eşit haklara sahiptirler. Cumhuriyet (devlet) kendi anayasasına ve yasama organına sahiptir. Kray, Oblast, federal manadaki şehir, otonom okrug ve otonom oblastlar kendi tüzüklerine ve yasama organına sahiptir (Karadağ, 2006: 34). Federal yapının 6 farklı tipte federe birime bölündüğü görülmektedir. Federasyon etnik ve bölgesel federalizmin her ikisinin bileşeninden oluşmuştur. Federasyonun statüsü Federal Anayasa, Cumhuriyetlerin Anayasaları ve diğer hukuki metinlerle belirlenmiştir (Salikov, 2010:1).

RF Anayasasınının 26. Maddesine göre; herkes kendi milli kökenini belirleme ve bildirme hakkına sahiptir. Hiç kimse kendi milli kökenini belirlemeye veya bildirmeye zorlanamaz. Herkes ana dilini kullanma, iletişim, eğitim, öğrenim ve yaratıcılık dilini serbestçe seçme hakkına sahiptir. 68. Maddede ise; Rusya Federasyonu genelinde devlet dilinin Rusça olduğu ancak Cumhuriyetlerin kendi devlet dillerini belirleyebilecekleri, belirlenen bu dillerin yerel yönetim organlarında, devlet kurumlarında Rusya Federasyonunun devlet dili ile bir arada kullanılabilmesi belirtilmiştir. Anayasada sadece cumhuriyetlere kendi anayasalarını yapma ve yerel organlarda kullanılabilen ana dilini belirleme hakkı verilmiştir.

Rusya Federasyonu Anayasası, Rusya Federasyonu genelinde yüksek hukuki güce, doğrudan yürürlüğe sahiptir ve uygulanır. Rusya Federasyonunda uygulanan kanunlar ve diğer hukuk düzenlemeleri, Rusya Federasyonu Anayasasına aykırı olamaz (RF Anayasası, md.15).

¹ 2014 yılında Kırım'ın Rusya'ya bağlanmasıyla, Kırım'a Cumhuriyet; Sivastapol'e ise Federal Şehir statüsü tanınmış, 83 olan federe birim sayısı böylece 85' yükselmiştir (<http://eng.kremlin.ru>)

² Putin iktidara geldiğinde bu sayı 89 idi (Karadağ, 2006, 34).

Federal Devlet'in yetkileri Anayasa'nın 71. Maddesinde;

Rusya Federasyonu Anayasasının ve federal kanunların kabulü ve değiştirilmesi, kanunların uygulanması ve denetimi, Rusya Federasyonunun federal düzeninin sağlanması, insan ve vatandaş hak ve özgürlüklerinin düzenlenmesi ve korunması; Rusya Federasyonu'nda vatandaşlık; milli azınlıkların haklarının düzenlenmesi ve korunması, yasama, yürütme ve yargı hakimiyetinin federal organlardaki sisteminin belirlenmesi; federal devlet organlarının oluşturulması, federal devlet mülkiyeti ve onun yönetilmesi, Rusya Federasyonu'nun devlet yönetimiyle ilgili, iktisadi, ekolojik, sosyal, kültürel ve milli gelişim alanlarındaki federal politikanın ve federal programların temellerinin belirlenmesi, ortak pazarın hukuki temellerinin belirlenmesi; mali, döviz, kredi ve gümrük düzenlemesi, para dolaşımı, fiyat politikasının temelleri; federal bankalar dahil federal ekonomik hizmetler, federal bütçe; federal vergi ve resimler; federal bölgesel kalkınma fonları, federal enerji sistemleri, nükleer enerji, füzyonlanabilir maddeler, federal ulaşım, haberleşme ve iletişim; uzay faaliyetleri, Rusya Federasyonu'nun dış politikası ve uluslararası ilişkileri, Rusya Federasyonu'nun uluslararası antlaşmaları; savaş ve barış konuları, Rusya Federasyonu'nun dış ekonomik ilişkileri, savunma ve güvenlik; savunma sanayi; silah, mühimmat, askeri donanım ve diğer ekipmanların alım-satım şeklinin belirlenmesi, zehirli maddelerin, uyuşturucu maddelerin üretimi ve onların kullanım şekli, Rusya Federasyonunun devlet sınırlarının, kara sularının, hava sahasının, münhasır ekonomik bölgesinin ve kıta sahanlığının statüsünün belirlenmesi ve korunması, Mahkeme teşkilatı; savcılık; ceza, ceza usul ve ceza infaz mevzuatı; genel ve özel af; medeni usul, tahkim usulü mevzuatı; fikri mülkiyetle ilgili hukuk düzenlenmeleri olarak belirtilmiştir. Federal devletin yetkileri daha çok tüm ülkeyi ilgilendiren makro konular ile ilgilidir.

Federal ve Federe devletlerin ortak yetkileri Anayasa'nın 72. Maddesinde;

Cumhuriyetlerin anayasalarının ve kanunlarının; toprakların, vilayetlerin, federal şehirlerin, özerk vilayetin ve özerk alanların tüzüklerinin, kanunlarının ve diğer normatif hukuk düzenlemelerinin Rusya Federasyonu Anayasası ve federal kanunlara uygunluğunun

sağlanması, insan ve vatandaş hak ve özgürlüklerinin korunması; milli azınlıkların haklarının korunması; kanuniliğin, hukuk düzeninin ve kamu güvenliğinin sağlanması; sınır bölgeleri rejimi, toprak, toprağın altı, su ve diğer doğal kaynaklar üzerinde sahiplik, zilyetlik ve intifa konuları, Devlet mülkiyetinin sınırlarının belirlenmesi, doğal kaynakların işletilmesi; çevrenin muhafazası ve ekolojik güvenliğin sağlanması; özel korunması gereken doğal bölgeler; tarihi ve kültürel anıtların muhafazası, Eğitim, öğrenim, bilim, kültür, beden eğitimi ve spor ile ilgili genel konular, sağlık konularının koordine edilmesi; ailenin, anneliğin, babalığın ve çocukluğun korunması; sosyal güvenlik işlemleri, devlet hakimiyeti ve yerel yönetim organları sisteminin oluşturulmasının genel ilkelerinin belirlenmesi, Rusya Federasyonu unsurlarının uluslararası ve dış ekonomik ilişkilerinin koordine edilmesi ve Rusya Federasyonu'nun uluslararası antlaşmalarının yerine getirilmesi olarak belirtilmiştir.

Federal kanunlar, federal anayasal kanunlara aykırı olamaz. Rusya Federasyonu yetki alanı ve Rusya Federasyonu ile Rusya Federasyonu unsurlarının ortak yetki alanları dışındaki konularda; cumhuriyetler, topraklar, vilayetler, federal şehirler, özerk vilayet ve özerk alanlar, kanunların ve diğer normatif hukuk düzenlemelerinin kabulü dahil kendi hukuk tasarruflarını gerçekleştirirler. Rusya Federasyonu unsurlarının kanunları ve diğer normatif hukuk düzenlemeleri federal kanunlara aykırı olamaz. Rusya Federasyonu'nda çıkarılmış federal kanun ve diğer düzenlemeler arasında çelişki durumunda federal kanun uygulanır (RF Anayasası, md.76).

Federal Anayasanın 44. maddesinde "Rusya'nın her yerinde Federal Anayasa ve federal kanunların hükmü geçerlidir" ibaresi yer almasına karşın, bazı cumhuriyetlerin anayasaları kendi kanunlarını federal kanunların üstünde görmektedir. Bir başka örnek ise, federal kanunların federe birimlere uluslararası temasta bulunma hakkı vermezken, Dağıstan, Tuva ve Başkırđistan anayasalarının bu hakkı kendilerinde bulmalarındır (Kalkavan, 2004: 18). Bazı federe devletler bilinçli olarak federal anayasaya ve kanunlara aykırı yasal metinler hazırlayıp uygulamaya çalışmaktadırlar. Ruslar bu davranışı sergileyen federe devletlerin bazılarının ekonomik ayrıcalık elde etmek amacıyla bu yola başvurduklarını söylemektedirler.

1999 yılında Çeçenistan'a karşı başlatılan ikinci savaşta Vladimir Putin'in yıldızı parlamış ve Mart 2000' de federal merkez ile bölgeler arasındaki ilişkileri yeniden düzenlemek ve merkezîyetçiliği ön plana çıkarmak sözüyle Rusya Cumhurbaşkanlığı'na seçilmiştir (Kalkavan, 2004: 19). V.V. Putin ile birlikte federal sistemde köklü değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. Bu değişikliklerden en önemlisi Rusya Federasyonu topraklarının sekiz federal üst bölgeye bölünmesidir. Bu bölgelerin idarecileri doğrudan başkan tarafından atanmakta ve devlet başkanının yetkilerini kullanmaktadır. Bu önemli değişiklik ülkenin bütünlüğüne yönelik tehdit ve kaygılardan kaynaklanmıştır (Karadağ, 2006, 36). Bu durum özerk birimlerin kontrolünün etkinliğini artırmaya yaramış olup, yapısal olarak federasyonun yeniden düzenlenmesi anlamına gelmektedir (Seiffert, 2004: 70). Federal birimlerin üzerinde doğrudan başkana bağlı birimlerin oluşturulması federe devletleri rahatsız etmektedir.

Cumhuriyetlerin statüsü Rusya Federasyonu Anayasası ve cumhuriyetlerin kendi anayasalarıyla belirlenmektedir. Vilayetlerin, federal şehirlerin, özerk vilayetlerin, özerk alanların statüsü ise, Rusya Federasyonu'nun yasama organı tarafından kabul edilmiş Tüzükle belirlenir. Özerk vilayetlerin ve özerk alanların yasama ve yürütme organlarının önerisi üzerine özerk vilayet ve özerk alan hakkında federal kanun kabul edilir (Rusya Federasyonu Anayasası, 1993, md. 66). Federe birimlerin her biri eşit kabul edilmesine karşın, cumhuriyetlere daha fazla özerklik verilmiştir. Rusya Federasyonu'nda tek tip federe devlet yapısı bulunmamaktadır. Eşitler içerisinde bile farklılıkların söz konusu olması rahatsızlık vermektedir. Putin'in ülkeyi 8 ayrı üst bölgeye ayırarak yöneticilerini merkezden atamasının altında yatan ana düşüncenin, federe birimlerin sayısının birleştirmeler yoluyla azaltılması olduğu Rus halkı arasında yaygın bir düşüncedir.

Federe birimler arasındaki eşitsizlik bütçe ilişkileri açısından da söz konusudur. Rus federe birimleri topladıkları vergilerin yaklaşık % 40'ını merkeze yollamaktadırlar. Merkez tarafından ise birimlere bütçe yardımı yapılmakta olup, bu yardımlardan cumhuriyetler diğer birimlere oranla daha fazla pay almaktadırlar. Cumhuriyetler merkezle olan ikili anlaşmaları sayesinde toplanan verginin oldukça az bir kısmını merkeze ödemektedirler. Örneğin, Tataristan % 14, Başkörtosdan % 26, Sverdlovsk Oblastı % 51 ödemektedir. Bu eşitsizlik durumundan özellikle merkezi

besleyen (donorist) birimler rahatsız olmaktadır ki bu birimler oblastlardan müteşekkildir (Karadağ, 2006:36).

Putin'in epeyce dağılmış olan Rus federal sistemini yeniden merkezde toplama çabaları, merkeziyetçi sistemi yeniden canlandırması anlamına gelmektedir. Yeni oluşturduğu bölgelerin çoğunun yönetimine eski generalleri atması ve siyasal partilerin sayılarını azaltmak için 1000 den daha az üyesi ve en az 45 federe birimde örgütü bulunmayan partilerin kapatılmasını öngören yasayı Duma'ya göndermesi bu yönde attığı adımlardan birkaçıdır (Kalkavan, 2004:19).

4. FEDERALİZMİN GENEL PRENSİPLERİ IŞIĞINDA RUS FEDERALİZMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dünyada 24 devletin federasyon şeklinde yönetildiği göz önüne alınırsa bunların içinde en karmaşığı Rus Federalizmidir. 1990'larda siyasi dönüşüm geçiren ve demokratikleşen Rusya'nın totaliter bir devlet yapısından bir federasyona dönüşmesinin en önemli zorunluluğu, çözümlenmemiş "milliyetler meselesi" olmuştur (Erol, 2010: 4). SSCB'nin yıkılmasından sonra oluşan demokratik ortamda idari sistem hukuki açıdan olduğu gibi pratik açıdan da federal sisteme dönüşmek zorundaydı. Çünkü geniş topraklara ve çok milliyetli bir nüfusa sahip olunması bu durumu zorunlu kılıyordu (Karadağ, 2006: 32-33). Federal bir yapının beraberinde getirdiği pek çok zorluklar vardır. Bunlardan birincisi; federal birimlerin merkezi devlete bağlılığının devamını sağlamaktır. Çok ve farklı etnik yapıya sahip bir devlette, milli birliği sağlamak zordur. İnsanları etrafında toplayabileceğiniz milli bir ideolojinin olması gerekir. Ancak bu tarz ideolojiler bazı etnik yapıları, mesela Rusları merkeze çekerken, diğerlerini de itebilir. Bu açıdan, Rusya'nın en büyük problemlerinden biri komünizmin çöküşünden sonra milli ideolojinin yokluğudur. Ülkedeki her vatandaşı kapsayacak bir milli ideoloji eksikliği vardır. Bu ideoloji milliyetçilik olamaz. Çünkü Rusya'da nüfusun sadece % 83'u Rus'tur. 180'in üzerinde etnik yapı vardır. Din de Rusya için milli bir ideoloji olamaz. Ortodoksların yani sıra 20 milyon kadar Müslüman, çok sayıda Budist ve Şaman da yaşamaktadır. Bu bağlamda dine vurgu yapılmasının olumsuz sonuçlar doğurabileceği beklenmelidir (Mikail, 2007: 35).

Rusya Federasyonu Anayasası'nın 1. maddesinde; "Rusya, hükümet şekli cumhuriyet olan demokratik *federatif* hukuk devletidir" hükmü yer almaktadır. Anayasada federal yapı açıkça ifade edilmesine karşın, federalizmin genel ilkelerinden sapmalar göze çarpmaktadır. 85 farklı federe birimden³ (Ek'te zikredilmiştir) oluşan ülkede oldukça karışık, homojen olmayan bir federal yapı bulunmaktadır. Federe devletlerin Federal Devletle ilişkileri karşılıklı anlaşmalara dayanmakta, tüm birimlerin tek bir hukuki metne bağlı olmaması karışıklık yaratmaktadır. Bazı federe birimlerin yasal metinleri federal anayasa hükümleriyle çelişmektedir. Ayrıca vergi gelirlerinden federal devlete verilen oranlar da ikili anlaşmalarla belirlenmiştir ve federe birimler arasında ciddi oransal farklılıklar bulunmaktadır.

Federal devletin çift meclisli olması, federe devletler ile federal devlet arasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümünün anayasa yargısına bırakılmış olması, federe devletlerin yasama ve yürütme organlarının bulunması, federe birimlerin sınırlı da olsa yargı yetkisine sahip olmaları, bölgesel dilin yerel organlarda kullanılma serbestisinin bulunması gibi hususlar ise federalizmin Rusya'da uygulama biçiminin federalizmin genel ilkeleriyle örtüştüğünü göstermektedir.

Rusya; etnik, dinsel ve kültürel çeşitlilik bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir. ABD ve Almanya gibi ülkelerde tek tip idari birimlerden oluşan simetrik federal yapı uygulanırken, Rusya'da çok daha karmaşık olan çok tipli asimetrik federal yapı egemendir (Atasoy, 2008: 2). Diğer Federatif yapılardan farklı olarak Rus Federal Sistemi anayasaların yanında tüzüklerle de düzenlenmiştir. Cumhuriyetler kendi anayasalarına sahip iken diğer birimler (Büyük Bölgeler, Küçük Bölgeler, Federal Şehirler, Özerk Bölgeler ve Özerk Alanlar) kendi tüzüklerine sahiptirler. Bölgesel anayasa ve tüzükler kendi bölgelerindeki en üst yasal metinlerdir. Bu metinler Federal Anayasaya uygun olmak zorundadırlar (Salikov, 2010: 5). Cumhuriyetler diğer idari birimlerden farklı olarak kendi anayasasını ve kendi resmi dilini belirleme özgürlüğüne sahiptirler (Kumuk, 2008: 2).

22 milli cumhuriyetten 19'unun anayasası (Kalmuk ve Karelya cumhuriyetleri hariç) Federal Anayasa ile çelişen maddeler içermektedir. Genel olarak anayasal uyuşmazlıklar şu şekilde özetlenebilir:

³ Bu birimlerin isimleri ve nüfusları ek'te belirtilmiştir.

Cumhuriyetlerin çoğunluğunun anayasaları (İnguş, Karelya ve Kalmuk cumhuriyetleri hariç), cumhuriyetlerin hukuki statülerini “egemen devlet” olarak tespit etmekte; anayasalarda cumhuriyetlerden bazıları milletlerarası hukukun birer ögesi ilan edilmekte; bazı cumhuriyetlerde (genel federal sistemin dışına çıkılarak) parasal sisteminin parametreleri belirlenmekte; bir dizi cumhuriyette Rusya Federasyonu vatandaşlığı dışında “cumhuriyet vatandaşlığı” konusu düzenlenmekte; cumhuriyetin diğer federe birimlerle ve hatta yabancı devletlerle olan sınırları belirlenmekte; bazı cumhuriyet anayasalarında cumhuriyet kanunlarının federal kanunlara üstünlüğü ilan edilmektedir (Demir, 2007: 13-14).

Rusya'nın 85 bölgesini daha az ama daha büyük üniteler haline dönüştürmek iyi bir fikirdi. Bölgelerin sayısı merkezden kontrol edilemeyecek kadar çok fazla ve bazıları kendilerine yetemeyecek kadar çok küçüktü (ortalama nüfusu 2 milyon'dan az). Rusya, Sovyet federalizmi üzerinde yükselen tam bir federal kagaşadır. Yeltsin ile önde gelen bölgelerin ve cumhuriyetlerin patronları arasında yapılan kritik pazarlıklar sonucu bu kargaşa federalizmi oluşturulmuştur. 22 etnik cumhuriyette, Yeltsin'in 1990'da Kazan'da yaptığı meşhur “yutabileceğimiz kadar çok egemenliğinizi alınız” beyanatını, bir egemenlik ilanı ve bölgesel etnik canlanma furyası takip etmiştir. Mart 1992 Federasyon Antlaşması bu kargaşayı düzene sokmada pek az yararlı olmuş, zira seviyelerde iktidar paylaşımının nasıl olacağını tarif etmemiştir. Aralık 1993 Anayasası bir çelişki oluşturmuş: Anayasa 1992 Federasyon Antlaşması unsurların varlığını tanıyor; ama aynı zamanda federal yasaların, egemen unsurların yasalarından daha üstün olduğunu söylüyordu. Anayasanın 5. maddesi bütün federal birimlerin eşit olduğunu söylüyor ama diğer taraftan 3. maddesi altı tip federal birim teşkil ediyordu; bunlar oblast, kray, cumhuriyet, otonom oblas, otonom okrug ve federal önemdeki kent idi. Daha sonra Şubat 1994'te Tataristan, federal hükümetle ilk ikili anlaşmayı imzalamış, diğer cumhuriyetler ve bölgeler 1999 sonuna kadar 46 adet böyle antlaşmalar imzalayarak Taaristan'ı takip etmişlerdir (Rutland, 2001: 182).

Rusya federal sistemi üzerinde araştırma yapanlar, genellikle Rusya'daki federalizmin ve bütçe federalizminin dengesiz olmasından bahseder. Burada kastedilen federasyon üyelerinin eşitsizliğidir. Direk merkez- bölge mali ilişkiler ile alakalı olarak genellikle bölgelerin bütçeye

aktardığı vergi oranlarının farklı olması kast edilir. Bu tür çarpıklığın iki önemli sebebi vardır: 1) federasyon üyelerinin ekonomik farklılığı; 2) bütçeler arası ilişkilerin merkezle bölgelerin pazarlığının sonucunda oluşması. Federal transferlerin miktarı konusuna gelince, bu miktarlar her bölgeye göre farklı olarak belirlenmiştir. Bazı bölgelerin daha fazla federal transfer almaları, çoğu zaman bütçe federalizminin bir dengesizliği olarak gösterilmektedir. Burada daha çok milli cumhuriyetler kastedilmektedir (Somuncuoğlu, 2001: 31, 33).

Federal Anayasa'ya karşı en bariz aykırılık Tataristan, Tuva ve Çeçenistan cumhuriyetlerinin anayasalarında görülmektedir. Tataristan Anayasası'nda "Tataristan hukuki statüsünü özgür olarak kendisi belirler" (m. 50), "Tataristan egemen bir devlettir ve milletlerarası hukukun bir ögesidir" (m. 61) ibareleri bulunmaktadır. Bu maddeler Federal Anayasa'nın 66/1 maddesine aykırıdır. Benzer bir durum Çeçenistan Anayasası'nın dibacesinde de söz konusudur. Zira, dibacede Çeçenistan'ın Rusya Federasyonu'nun bir birimi olduğuna dair hiç bir ifade yer almamasına karşın Çeçenistan'ın özgür bir devlet ve "dünya milletler topluluğu sisteminin eşit haklı bir ögesi" olduğu ilan edilmektedir. Fakat, Rus Anayasası'nın 65/1 maddesine göre Çeçenistan Rusya Federasyonu'nun 83 biriminden birisidir (Onay, 2007: 328). Bu aykırılıkları makalesinde etraflıca işleyen Seiffert, (2004, 26) şimdiki kadar Rusya'yı güvenilir biçimde bir arada tutan federal bir yapının bulunmadığını, Rusya Federasyonu'nun parçalanma tehdidinin devam etmekte olduğunu vurgulamaktadır.

Moskova, Tataristan ve diğer milli cumhuriyetlerle ikili anlaşmalar imzalamıştır. Böylece milli cumhuriyetler lehine federal sistemde bir çarpıklık doğmuştur. Bu durum hem Rus bilgelerini rahatsız ediyordu hem de Rusya'nın kurmaya çalıştığı dengeli federasyon modeline aykırıydı. Bu yüzden zamanla bu tür anlaşmalar "Rus bölgeleriyle" de yapılmaya başlanmıştır. Ancak bu gelişme de başlangıçta oluşmaya başlanan federasyonun dengesizliğini ortadan kaldırmamıştır. Anlaşmaların sonucunda siyasi ve ekonomik olarak daha güçlü olan Tataristan, Başkurdistan ve Saha Cumhuriyetleri, diğer cumhuriyetlere ve bölgelere göre daha avantajlı birer anlaşma yapmıştır. Genel olarak ise, milli cumhuriyetler bölgelere göre birçok ayrıcalık elde etmiştir. Bu şekilde,

dillere düşen “dengesiz federasyon” modeli daha da resmileşmiştir (Somuncuoğlu, 2001: 24).

1990’lı yıllarda başlayan reformlar sadece ekonomide liberalleşmeye yönelik olmayıp, aynı zamanda aşırı merkezileşmiş üniter yapıdan aşırı yerleşmiş federal yapıya dönüşümde beraberinde getirmiştir. Putin ile birlikte Yeltsin dönemindeki yerleşme eğilimlerinin başarısız olduğu geniş bir kitle tarafından (politikacılar, bilim adamları vd.) kabul edilerek merkezleşme ön plana çıkarılmış ve desteklenmiştir (Zhuravskaya, 2010: 1). Rus federalizmi 2000’li yıllarla birlikte merkezleşmeye başlamıştır. Bölgesel elitler üzerinde kontrol sağlamanın ilk adımı 1999 Çeçen savaşı ile başlamıştır. Federal yapıların otonom yapıları kademeli olarak azaltılmış ve merkezden atanan valiler aracılığıyla yeni bir hiyerarşi oluşturulmuştur (Libman, 2009: 2).

Ülkenin 8 idari bölgeye (Bölgelerin isimleri ve nüfusları çalışma ekinde belirtilmiştir) ayrılarak bu bölgelerin federe yönetimlerin üzerinde yer alan merkezden atanan yöneticilerle denetlenmesi federalizmin genel ilkelerinden sapma olarak nitelendirilebilir. Bu durum federe devletler tarafından da şikayet konusu yapılmaktadır. Federe devletlerin nüfus, ekonomik gelişmişlik, coğrafi büyüklük vb. farklılıklarıyla homojen bir yapıya sahip olmamaları, her federe devletin farklı bir istekle federal yönetimin kapısını çalmasına neden olmaktadır. Bazıları bağımsızlık, bazıları ekonomik ayrıcalık, bazıları federalizmin doğasıyla bağdaşmayacak olan dış ülkelerle ilişki kurmak, bazıları zengin kaynaklarından federal devlete daha az pay vermek için federal organlardan istekte bulunmaktadır.

Rusya’nın federal yapısının Putin ile birlikte yeniden merkezileştiği eleştiri konusu edilmektedir. Ancak Rusya’nın toprak büyüklüğü, bazı federe birimlerin gerçekçi olmayan bağımsızlık istekleri gibi durumlar belki de federal devlet yöneticileri için merkezleşme eğilimlerini zorunlu kılmaktadır. Putin’ in “*Zayıf bir devlet yapısının, despotik bir iktidardan daha çok demokrasiye zararı olur*” sözü zayıf bir devlet yapısından ne denli korkulduğunun açık bir ifadesidir. Burada gerçekçi olmayan bağımsızlık isteklerinden kastımız coğrafi olarak hiçbir ülkeye sınırı olmayan ve nüfusunun yarıya yakını Rus olan Tataristan gibi federe birimlerin istekleridir.

Rusya'nın formal federal sisteminin kurulması 1990-1994 yılları arasındaki 4 yıllık dönemde şekillenmiştir. 1990 yılında Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanmış, 1992 yılında federal anlaşma imzalanmış ve nihayet 1993 yılında Anayasa yürürlüğe girmiştir. Rusya Federasyonu döneminde uygulanan federalizm, Yeltsin ve Putin dönemleri olmak üzere iki farklı uygulamaya sahne olmuştur. Yeltsin döneminde yerelleşme öne çıkarken Putin döneminde tam tersi olarak merkezileşme eğilimleri öne çıkmıştır. Rus Federalizmi 1990'dan 2000'e kadar yerelleşme, 2000'den günümüze kadar ise merkezileşme eğiliminde olmuştur (İlchenko, 2010: 1-2). Bir başka anlatımla Putin dönemindeki Rusya hükümetleri özgürlük, demokrasi ve etnos haklarından çok jeopolitik ve ulusal güvenlik konularına öncelik vermeyi tercih ederek ulusal bütünlüğü güçlendirmeye çalışmaktadırlar (Atasoy, 2008: 4).

Bugünkü haliyle Rusya Federasyonu'nun federal yapısı: hiyerarşiktir, asimetriktir, etnik temelli ve toprak temelli federe birimlerin karışımından oluşan, federe birimlerden bir kısmının diğer federe birimin içinde olduğu, hem "anlaşmalı" (Federal Anlaşma), hem de anayasalı federasyondur (Demir, 2006: 52). **Hiyerarşiktir**; çünkü merkezden atanan valilerin idare ettiği 8 adet üst federe birim vardır ve bu birimlerin karar ve işlemleri yerel federe birimlerin karar ve işlemlerinden üstün kabul edilmektedir. **Asimetriktir**; çünkü federe birimler arasında hem nüfus, hem ekonomik yapı, hem tabii olduğu yasal metinler (cumhuriyetler kendi anayasalarına sahip iken diğer birimler tüzük ve yönetmeliğe tabidirler) hem de federal devlet ile ilişkilerin niteliği farklıdır. Federe birimlerle federal devlet arasında farklı içerikli ikili anlaşmalar mevcuttur. Ayrıca bütçe ilişkileri açısından da farklılıklar mevcuttur. **Etnik ve toprak temelli bir federal yapı mevcuttur**; çünkü federe birimler hem etnik temele hem de belli bir toprak parçası üzerindeki yapılanmaya dayanır. Çoğu federe birimde titüler nüfusun adını taşıyan federe devlet içinde devlete adını veren nüfus % 50 nin altındadır. Ancak nüfus az olsa da yönetim kademeleri geleneksel olarak devlete adını veren etnik kökenlilerden oluşmaktadır. **Anlaşmalı** bir federal yapı mevcuttur. Federal devlet ile federe devlet arasındaki ilişkiler 1992 yılında yapılan Federal Anlaşma ve ikili anlaşmalara dayanmaktadır. Son olarak **anayasalı federasyondur**; çünkü 1993 Anayasası'nda açık biçimde Rusya'nın federal bir devlet olduğu vurgulanarak, federe birimler sayılmış, federal devlet ile federe birimler arasındaki ilişkiler

düzenlenmiştir. Tarihsel süreç içerisinde Rus Federalizminin gelişimine bakıldığında, ülkenin güçsüzleşmesinin sorumlusu olarak görülen federal yapı, güçlü bir devlet ideali için sürekli merkezileşme yoluna girilerek zayıflatılmıştır. Daha önceden de değinildiği gibi bu durumun çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan en önemlisi *imparatorluk geleneği, tekrar süper güç olma isteği ve dağılma korkusudur*⁴.

5. SONUÇ

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla süper güç olma özelliğini kaybeden Rusya, ekonomik bakımdan oldukça kötü bir durumda bulunmasına karşın, sahip olduğu doğal kaynakları sayesinde kısa zamanda hem ekonomisini düze çıkarmış hem de bölgede ve dünyada kaybettiği etkinliğini geri kazanma yoluna girmiştir. Petrol ve gaz gelirlerinin artması ile ekonomisinin güçlenmesi ve Putin'in "güçlü devlet" söyleminin halk nazarında kabul görerek benimsenmesi Rusya'yı eski siyasi gücünü ve prestijini geri kazanma noktasında umutlandırmıştır. Bu süreç içerisinde federal sisteminde de çeşitli değişiklikler yapılmış, yapılan bu değişiklikler bazı federe birimlerin hoşuna gitmese de kabullenilmek durumunda kalmıştır.

SSCB, 15 cumhuriyetten oluşan tek tip bir federal yapıya sahip iken, Rusya Federasyonu'nda 85 farklı idari birim yer almaktadır. Bunlar; bazı siyasi haklara sahip cumhuriyetler, mega bölgeler, vilayetler, federal statüde kentler, özerk bölge ve özerk yöreler' den oluşmaktadır. Rus federal anlaşması 1992 yılında imzalanmış ve 1993 yılında Anayasa yürürlüğe girmiştir. Rusya Federasyonu'nda uygulanan federalizmin, Yeltsin ve Putin dönemlerindeki uygulamaları farklılık göstermiştir. Yeltsin, yerelleşmeyi öne çıkarmış ve federe birimlere tanınan özerkliği artırmış, Putin ise tam tersine merkezileşme eğiliminde olmuş, devletin gücünün azalmasından federe birimleri sorumlu tutarak federe birimlerin üzerine yöneticileri merkezden atanan 8 adet valilik kurmuştur. Putin, federe birimlerin daha fazla özgürlük ve güvenlik taleplerini jeopolitik ve ulusal güvenlik gerekçesiyle geri çevirmiştir. Putin'in federal yapıyı

⁴ Tataristan ve Çeçenistan gibi bağımsızlık talebi bulunan federe birimler mevcuttur. Çalışmada açıklandığı üzere bazı federe birimler ise ekonomik ayrıcalıklar elde edebilmek amacıyla, bağımsızlık talep ederek blöf yapmaktadırlar.

merkezileştirme çabalarına güçlü bir muhalefet oluşmamıştır. Bunun en temel nedeni Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasındaki 10 yıllık dönemde yaşanan sosyal ve ekonomik krizlerdir. Bu kriz döneminde ciddi travmalar yaşayan Rus halkı, ekonomik ve sosyal yaşamın düzene girmeye başlamasıyla birlikte Putin'e ve politikalarına desteklerini artırarak devam ettirmişlerdir.

Bugünkü haliyle Rusya Federasyonu'nun federal yapısı; hiyerarşik, asimetrik, etnik temelli ve toprak temelli federe birimlerin karışımından oluşan, hem "anlaşmalı" (Federal Anlaşma), hem de anayasalı (1993 Anayasası) federasyondur. Siyasi, ekonomik ve coğrafi açıdan homojen olmayan bu karmaşık yapının sakıncalarını Putin, merkezileşme yoluna giderek ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Artan petrol fiyatlarına dayalı olarak ekonomik gelişim sürdüğü sürece, süper devlet vatandaşı olarak yaşamayı arzu eden, Rus halkının Putin'in politikalarına karşı gelmesi beklenmemelidir. Ancak; Rusya'nın Kırım'ı yapılan bir halk oylamasının meşruiyetine dayanarak topraklarına bağlayıp "federe cumhuriyet" statüsü vermesine bir tepki olarak ham petrolün varil fiyatı 2014'ün son aylarından itibaren kademeli olarak 110 dolardan 50 dolarların altına düşürülmüştür. Bu durumun uzun süre devam etmesi halinde Rus ekonomisinin ciddi yara alması kaçınılmazdır. Yanlış siyasi hamleler sonucu oluşan ekonomik krizin derinleşmesi ise Rusya'da siyasi yönden bazı krizleri tetikleyebilecektir. İşte böyle bir siyasi kriz durumunun tartışmasız en önemli sorunlarından birisi ise asimetrik federal yapı olacaktır. Yani bugünkü homojen olmayan federal yapının sorunsuz işliyor gözükmemesinin ülkedeki siyasi ve ekonomik istikrara bağımlı olduğu söylenebilir. Siyasi ve ekonomik istikrarın bozulması halinde ise federe birimlerden daha fazla muhalif seslerin yükselmesi beklenmelidir.

KAYNAKÇA

ALESKERLİ A. (2005). "Rusya Federasyonu Anayasası", www.anayasa.gen.tr/rusya.htm; Erişim Tarihi: (07.11.2010).

ATALAY, İ. (2001). Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası, İzmir: Meta Basımevi.

ATASOY, E. (2008). "Rusya Federasyonu Sınırları İçinde Yer Alan Özerk Cumhuriyetlerin Etnocoğrafya Işığında Değerlendirilmesi", *Turkishstudies*, s.83-124, Sayı:13.

ATASOY, E. (2011). *Demografi, Jeopolitik ve Etnoğrafya Işığında Rusya*, Bursa: MKM Yayıncılık.

BRAZELTON, H. (2004). "The Nature of Russian Federalism and the Impact of Nationalisms" <http://web.ceu.hu/nation/theses/brazelton0304>

ÇAM, E. (2000). *Çağdaş Devlet Sistemleri*, İstanbul: Der Yayınları.

ÇOMAK, İ. (2006). "Rusya, Putin ve Avrasyacılık" *Rusya Stratejik Araştırmaları - 1*, Ed. İhsan ÇOMAK, ss.89-100, İstanbul: Tasam Yayınları.

DEMİR, B. (2006). "Rusya Federasyonu Cumhuriyetlerindeki Siyasi, Ekonomik ve Etnik Yapının Federasyon Millî Güvenliği Üzerindeki Etkisi" *Rusya Stratejik Araştırmaları - 1*, Ed. İhsan ÇOMAK, ss.45-68, İstanbul: Tasam Yayınları.

Demografiçeskiy Ejegodnik Russii, (2010). s:25,46, Moskva: Federalnaya Slujba Gasudarstvennoy Statistiki (ROCCTAT).

EROL, H. (2010). "Soğuk Savaş Sonrası Rusya Federasyonu'nun Federatif Yapısı" <http://www.caspianweekly.org/turkce-makale/kafkaslar/2650-souk-sava-sonras-rusya-federasyonunun-federatif-yaps.html>.

GÖZÜBÜYÜK, A. Ş. (2004). *Anayasa Hukuku*, 13. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi,

GÜMÜŞ, E. (2004). *Ülkeler Coğrafyası*, Ankara: Nobel Yayınları.

GÜNER, İ. ve ERTÜRK, M. (2006). *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*, Ankara: Nobel Yayınları, Yayın No: 775, 2. Basım.

GÜRKAN, Ü. (1964). "S.S.C.B. Siyasî Rejiminin Ana Hatları", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yayın Tarihi:1964, Sayı:1, Cilt: 21, ss:155-198.

ILCHENKO, M. (2010). *Institutional Transformation of the Russian Federal System: Do Informal Rules Matter?*http://www.federalism.ch/files/FileDownload/918/Ilchenko_web.pdf Erişim Tarihi: 24.11.2010.

KALKAVAN, F. (2004). "Rusya Federasyonunda Federalizm ve Üнитарizm Tartışmaları" Değişen Dünyada Rusya ve Ukrayna, ss:3-22, Der: Erhan Büyükkakıncı, Ankara: Phoenix Yayınevi.

KARAAHMETLİ, M. (1976). Lenin'in Ulusal Sorun Teorisi ve Sovyet Rusya'daki Uygulaması, Ankara: Toplum Yayınları.

KARADAĞ, M. (2006). "Rus Federalizminin Tarihi Gelişimi ve Geleceği" Rusya Stratejik Araştırmaları - 1, Ed. İhsan ÇOMAK, ss.29-44, İstanbul: Tasam Yayınları.

KEMPTON, D. R. (2000). "Russian Federalism: Continuing Myth Or Political Salvation", http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3996/is_200104/ain_943252, Erişim Tarihi: (14.12.2012).

KIZILCIK, R. (2010). "Rusya Yönetim Sistemi", www.arem.gov.tr/proje/yonetim/dunyada_kamu_yonetimi/Rusya.

LİBMAN, A. (2009). "Russian Federalism and Post-Soviet Integration: Divergence of Development Paths" MPRA Paper, No. 12944.

MİKAİL, E. H. (2007). KGB Albaylığı'ndan Devlet Başkanlığı'na Putin Dönemi Rusya, İstanbul: IQ Yayınları.

Modern Büyük Atlas, (2004). İstanbul: Merkez Gazete Dergi Basım ve Yayın Aş.

NEZİHOĞLU, H. (2007), "Orta Asya Cumhuriyetlerinde Otoriterlik ve Tarihsel Kökenleri", Alato Academic Studies, Sayı 2 - Yıl 2007, ss.14-19 Kırgızistan/Bişkek.

ODYAKMAZ, Z. vd. (2008). Anayasa Hukuku- İdare Hukuku, İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım.

ONAY, Y. (2002), Rusya ve Değişim, Ankara: Nobel Yayınları.

ÖZTEKİN, A. (2003). Siyaset Bilimine Giriş, 4. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

PUSHKOV, A. (2001). "Rusya ve Yeni Dünya Düzeni", s: Kadim Komşumuz Yeni Rusya, Haz. Yılmaz Tezkan, Ülke Kitapları.

ROSKİN, M. G. (2009). Çağdaş Devlet Sistemleri: Siyaset, Coğrafya, Külür, Çev: Bahaeddin Seçilmişoğlu, Ankara: Adres Yayınları.

RUTLAND, P. (2001). "Putin'in İktidar Yolu", s:151-187, Kadim Komşumuz Yeni Rusya, Haz. Yılmaz Tezkan, Ülke Kitapları.

SALIKOV, M. (2010). "The Russian Federal System: Sub-National and Local Levels", <http://camlaw.rutgers.edu/statecon/subpapers/salikov.pdf>, Erişim Tarihi: 10.06. 2014.

SEİFFERT, W. (2004). Vladimir V. Putin, İstanbul: Gendaş Aş.

SOMUNCUOĞLU, A. (2001). "Rusya Federasyonu'nda Merkez-Bölge İlişkilerinin Ekonomik Boyutu, Avrasya Dosyası, Cil:6, Sayı:4.

SUKHOV, I. (2007). "Russian Federalism and Evolution of Self-Determination" http://eng.globalaffairs.ru/number/n_9125, Erişim Tarihi: 10.06. 2014.

TANILLI, S. (2007). Devlet ve Demokrasi, İstanbul: Adam Yayınları, 4. Baskı.

TEZİÇ, E. (2003). Anayasa Hukuku, İstanbul: Beta Basım Yayım, 8. Basım.

YILMAZ, H. (2006). Rusya'da Devlet Merkezli Sistem ve Bürokrasi, İstanbul: Versus Kitap.

ZHURAVSKAYA, E. (2010). "Federalism in Russia", http://www.cefir.ru/ezhuravskaya/research/federalism_Russia.pdf, Erişim Tarihi: 16.04. 2014.

http://www.turkey.mid.ru/hakk_t02.html, Erişim Tarihi: 16.04.2014

http://russiaprofile.org/bg_places/31974.html, Erişim Tarihi: 15.03.2014.

RUS TİPİ FEDERALİZM

EK: FEDERE BİRİMLERİN BAĞLI OLDUĞU BÖLGELER VE NÜFUSLARI

2011 YILI FEDERAL BÖLGELERİN KIR VE KENT NÜFUSLARI

BÖLGE	NÜFUS	KENT NÜF.	KÖY NÜF.
Rusya Federasyonu	142.938.285	105.354.439	37.583.846
Merkez Federal Bölgesi	38455789	31281355	7174434
Belgorod bölgesi	1532205	1012182	520023
Bryansk bölgesi	1280493	884702	395791
Vladimir bölgesi	1446920	1123055	323865
Voronej bölgesi	2339549	1508333	831216
İvanov bölgesi	1065065	862181	202884
Kalujskaya bölgesi	1012384	765132	247252
Kostroma bölgesi	668803	466765	202038
Kursk bölgesi	1128329	733917	394412
Lipetsk bölgesi	1174093	747144	426949
Moskova bölgesi	7081689	5671934	1409755
Orlov bölgesi	788698	516823	271875
Ryazansk bölgesi	1156413	819807	336606
Smolensk bölgesi	987757	717339	270418
Tambov bölgesi	1094955	642178	452777
Tver bölgesi	1356663	1013245	343418
Tula bölgesi	1557711	1239910	317801
Yroslovl bölgesi	1273965	1046611	227354
Moskova şehri	11510097	11510097	-
Kuzey-Batı Federal Bölgesi	13599613	11351384	2248229
Kareliya Cumhuriyeti	646084	504400	141684
Komi Cumhuriyeti	904069	695665	208404
Arhangelsk bölgesi	1230543	929963	300580
Dahil : Nenetsk otonom bölgesi	42608	28598	14010
Volgorod bölgesi	1203673	849947	353726
Kaliningrad bölgesi	941079	728337	212742
Leningrad bölgesi	1714974	1129661	585313
Murmansk bölgesi	798238	740955	57283
Novgorod bölgesi	635791	449260	186531
Pskov bölgesi	675984	474018	201966
St.-Peterburg şehri	4849178	4849178	-
Güney Federal Bölgesi	13858263	8651546	5206717
Adigey Cumhuriyeti	440340	224704	215636
Krasnodar bölgesi	5219356	2760598	2458758
Volgorod bölgesi	2614659	1985658	629001
Rostov bölgesi	4283944	2879135	1404809
Kuzey-Kafkasya Federal bölgesi	9473138	4669067	4804071
Dagestan Cumhuriyeti	2968874	1344827	1624047
İnguşetiya Cumhuriyeti	409468	168748	240720
Kabardin- Balkar Cumhuriyeti	859116	467949	391167
Karacay-Çerkes Cumhuriyeti	478574	202737	275837
Kuzey Osetiya-Alaniya Cumhuriyeti	712672	454190	258482
Çeçen Cumhuriyeti	1260242	440578	819664
Stavropol Bölgesi	2784192	1590038	1194154
Volga Federal Bölgesi	29922990	21189836	8733154
Başkortostan Cumhuriyeti	4070296	2460804	1609492
Mariy-El Cumhuriyeti	697056	439769	257287
Mordova Cumhuriyeti	836970	505065	331905

Osman AĞIR

Tataristan Cumhuriyeti	3785470	2852110	933360
Udmurt Cumhuriyeti	1523245	1050711	472534
Çuvaş Cumhuriyeti	1251906	735280	516626
Perm Bölgesi	2637570	1977093	660477
Kirov bölgesi	1343851	994439	349412
Nijniy Novgorod bölgesi	3317231	2616947	700284
Orenburg bölgesi	2033452	1213045	820407
Penza bölgesi	1388547	930919	457628
Samara bölgesi	3217361	2581172	636189
Saratov bölgesi	2525299	1881676	643623
Ulyanovsk bölgesi	1294736	950806	343930
Ural Federal Bölgesi	12076505	9650673	2425832
Kurgansk bölgesi	912356	549110	363246
Sverdlovsk bölgesi	4297536	3603553	693983
Tyumen bölgesi :	3388025	2645802	742223
Dahil : Hanti-Mansisk Otonom bölgesi -Yugra	1527341	1396342	130999
Dahil : Yamal-Nenetskiy Otonom bölgesi	523719	443911	79808
Çelyabinsk bölgesi	3478588	2852208	626380
Sibir Federal Bölgesi	19252711	13850921	5401790
Altay Cumhuriyeti	205641	56707	148934
Buryatiya Cumhuriyeti	971720	566516	405204
Tıva Cumhuriyeti	306688	162622	144066
Hakasya Cumhuriyeti	532133	360385	171748
Altay Bölgesi	2421883	1323228	1098655
Baykal bölgesi	1106977	728706	378271
Kranoyarsk bölgesi	2827815	2156615	671200
İrkutsk bölgesi	2429757	1933380	496377
Kemerovo bölgesi	2765409	2360597	404812
Novosibirsk bölgesi	2662395	2056130	606265
Omsk bölgesi	1978309	1413749	564560
Tomsk bölgesi	1043984	732286	311698
Uzak Doğu Federal Bölgesi	6299276	4709657	1589619
Saha (Yakut) bölgesi	958230	614392	343838
Kamçatsk bölgesi	321678	248417	73261
Primorsk bölgesi	1959394	1490845	468549
Habarovsk bölgesi	1345713	1101103	244610
Amursk bölgesi	830232	554482	275750
Magadansk bölgesi	157561	150258	7303
Sahalin bölgesi	498930	397658	101272
Yahudi Otonom Bölgesi	176785	119614	57171
Çukotka Otonom bölgesi	50753	32888	17865

Kaynak: Moskova Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği (2011)